

Име: Антоанета Сендрева

Област Пазарджик, община Пазарджик, гр Пазарджик

Профилирана гимназия „Иван Сергеевич Аксаков“ - 12а клас

„Стремежът ни към справедливост“

Трудно можем да дефинираме какво е справедливост, но като я видим веднага ще я познаем. Но ще познаем своята справедливост, от гледна точка на собствените си идеали, ценности, разбирания и опит. И е много вероятно да отречем, дори да осъдим чуждото разбиране за справедливост, а това определено няма да е справедливо. Всички се стремим към справедливото и се стремим да бъдем справедливи. Всеки очаква другите да разберат справедливостта му по същия начин, както той я разбира, дори да я приемат. Но всеки човек има свои изградени лични потребности, интереси, цели, които често надделяват над съобразяването с интересите и разбиранията на другите.

Какво е справедливост? Какво е да си справедлив?

На пръв прочит, поколения преди нас са изградили представата за справедливостта като основна категория и добродетел на етиката и морала. „Справедливостта е висша цел, висша добродетел, качество на добър човек“, казват древните. Справедливият човек, казват те, е този който постъпва правилно, съобразно правдата, в крак с истината, който е в съгласие с правилата и правдата.

Така през целия ни живот, в различни житейски ситуации, някои от които гранични се сблъскваме със злото, се срещаме с доброто, справедливо и несправедливо. Вземаме решения за нас, които се отразяват и на другите. Задаваме си въпросите кое е правилно, кое е справедливо и кое не. Как да постъпя? Кой път да избира? Дали например, най-лесен е отговорът за престъпника, който е лишен от морал и ценности, потъпква чужди права? Дали ще получи справедливо наказание? Колко ще бъде справедливо то за извършителя и дали ще отговори на очакванията на обществото, дали ще го приеме като справедливо потърпевшия? Какво ще се коригира в неговото поведение за в бъдеще? Та нали една от функциите на наказанието е тази, освед да въздадеш справедливост, да накажеш потъпкването на чуждите права, да коригираш и поведението на престъпилия закона, за да не постъпва повече така, а и да служи за урок на другите. А за разкаялия се? Има ли прошка?

Потъпкалият справедливостта, я отрича със своите действия. Поведението му е съпроводено с егоизъм, той е готов с цената на всичко да получи това което иска и да е добре, за сметка друг. Така неговата криворазбрана справедливост е несправедливост за друг. Например: Какво е справедливо наказание? Това, което най-точно отговаря на извършеното престъпление, казват юристите. Но това е справедливо само спрямо пострадалия, за престъпника дали е така? Не всеки е доволен от едно съдебно решение. Именно заради това справедливостта няма равенство между различните страни. Възниква необходимостта да се установят такива критерии в обществото, че действията на хората да се оценяват по един и същ начин. Принципът на равенството пред закона и справедливостта. Труден е този баланс, но за това има общоприети закони, норми на справедливост и правила, които трябва да се спазват навсякъде и твърдо да възпират

тези които не искат да се съобразяват с другите и им вредят. Казват, че правото не приема безкрайното, че в неговите закони трябва да има минимум морал и максимум справедливост, че правото е изкуство за справедливост и доброто. А самият Хегел допълва, че „Народът трябва да воюва за закона не по-малко, отколкото за своята държава“. Може би точно това е вечният човешки стремеж за справедливост. Защото законът няма обратна сила, според един от принципите на правото, законът винаги действа с оглед на бъдещето, въпреки, че неговите корени са в обичаите. Законът е правилото, което носи в себе си авторитетът на обществото и на държавата като най-важен източник на правото. Той е придружен с ясни правила за обхват на действие, за влизане в сила, много по – точен е от обичая, дава права, ограничава безконтролността, предвижда санкции, за да гарантира справедливостта, към която се стремим. За спазването му наистина трябва да се воюва, както казва Хегел.

Справедливостта се среща навсякъде около нас. Откриваме я в библейското й значение, където според Библията, Бог е винаги справедлив, независимо дали прощава или наказва. социалната справедливост, справедливостта в правото, в семейството.

Още от малки ни учат да различаваме добро и зло, справедливо и несправедливо. Чувството за справедливост започва със семейството. Казват ни, че не е хубаво да вземаш играчката на другото дете без то да ти е позволило, учат ни да приемаме равенството между всички и така с годините привикваме да прилагаме чувството ни за справедливост и да постъпваме правилно според потребностите на другите. В семейството, където хората са най-близки и отношенията са най-открити, именно справедливостта и доверието създават хармонията. В семейството ние виждаме, че справедливостта не означава равенство. Дори напротив, именно семейството е ярък пример за неравенство, защото не е възможно равенство във възгледите нито между родители и деца, нито между различните поколения, нито дори между мъжа и жената, но да уважаваме тези различия и да се стремим задължително към справедливост.

Всеки човек притежава този вроден стремеж към справедливост, но рядко хората успяват да достигнат до него и в повечето случаи постъпват несправедливо с много хора около тях. Ние сме хора. В природата ни е заложена грешката и прошката. В природата ни е заложено да живеем в общество. Преди повече от 24 века Аристотел ни определя като „социално животно“, „zoon politikon“.

С това ли се различаваме от животните, действащи само по вродени нагони и инстинкти? Хищникът справедлив ли е към своята жертва? Той има ли избор? Не, защото той живее воден от своите инстинкти. Хората за разлика от животните имат разум, право на избор и би трябвало да разбират смисъла на думата справедливост и да се стремят да я прилагат, да я постигат. Макар и те понякога да са подвластни на своите инстинкти и страсти, не трябва да забравят, че живеят в общество и те са част от него и това ни отделя от животните. Та нали сме по-висшите същества! Едно от различията ни с тях е именно чувството за справедливост. Стремежът ни дори накриво да седим, право да мерим и да съдим. Да знаем, че всяко наше решение води след себе си и последствия, че не сме безпогрешни. Да се стремим нашата справедливост да не доведе в бъдеще до несправедливост.

Всеки трябва и може да има своята истина и своята справедливост към другия, но те не трябва да са в противоречения със закона – общоприет, признат и важащ за

всички, защото всички сме се съгласили да го спазваме. Живеейки сам, човек не може да се запознае с тези две морални и правни категории. Те възникват единствено в обществото и то се нуждае от тях, за има спокоен живот. Те не винаги носят безграничното щастие, но важното е, че черпим от тях ценни уроци и можем да определяме справедливостта. Всяко зло и добро в тях ни е от полза, помага ни да се изкачваме и да опознаваме човешките светове, защото всеки човек е една малка Вселена. Затова нека позволим да се доближат до нас и да се научим да ги разпознаваме, защото те ще ни покажат правилните пътища, а справедливостта да бъде везната, мечът, рогът на изобилието на широко отворените очи!